



## Történelmi atlasz a forradalomról

*Dr. Karsay Ferenc*

ny. szakági főmérnök

az MFTTT Szakmatörténeti Bizottságának elnöke

Ötven év távlatából valóban történelmi atlaszba illenek mindazok a történések, amelyek az akkori emlékezetes napokban zajlottak le. Ez a bemutatás az idősebb generációnak fájdalmas-szépséges visszaemlékezés, a mostani közép nemzedék számára családját érintő tanulságos történet, a legifjabbaknak történelmi dokumentum. A térkép szerető szakembereknek ezek mellett még megrázó, hiteles és méltó köntösű kiadvány is az emléknapok ünneplése alkalmából. A nevezetes évfordulóra a magyar térképészek értékes, szakmai nyelvezetüket használó kiadvánnyal készültek: történelmi atlasz. A kiadvány címe: 1956 eseményei 56 térképen és képen – Történelmi atlasz. Szerkesztői Horváth Miklós, Márton Mátyás és Mosonyi László. A közreműködő személyek száma meghaladja a negyvenet, az intézmények közül a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, az ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszéke és még hat intézmény, köztük a kiadói és nyomdai munkálataik során a HM Térképészeti Kht. munkatársai végeztek jelentős munkát. A térképeket dr. Márton Mátyás, Paksi Judit szerkesztette az M&P Térképműhely keretében. Különös látni azokat a térképeket, amelyeket eddig egyáltalán nem ismert vagy kevéssé feltárt anyagok alapján tettek közzé Mosonyi László szerkesztő-rendező, operatőr ötlete nyomán. Előszavában Göncz Árpád találóan állapítja meg, hogy „Ez az atlasz pillanatokat idéz, azokat a pillanatokat, amelyek összességükben egy korszak történetévé, egy nép történetévé állnak össze.”

Műfaját tekintve a kiadvány képes atlasz, azaz térképeket és korabeli fényképeket közöl, de eddig nem megszokott tartalommal és válogatással. Ugyanis az atlasz a forradalom előzményeit,

napjainak lefolyását és körülményeit történelmi dokumentumok alapján együtt szerkesztve térképekkel, képekkel és grafikákkal örökíti meg. A térképek – az előzményeket és a későbbi következményeket is felölelve – nemcsak hónapról hónapra és napról napra, de szinte óráról órára



*A Corvin köz képe 1956-ban*

pontosan idézik a forradalom eseményeit. Ezekről némi ízelítőt nyújtanak az itt és a borítókön látható térképek és képek. A képek zöme a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum gyűjteményéből valók.

Szabadságharcunk előzményeit szemlélve, a mutatós és jól szerkesztett térképeken nyomon követhetjük a Magyar Néphadsereg nagyobb egységeinek, a határőrségnek és a karhatalom erőinek elhelyezkedését 1956-ban, az akkori laktnyák, repülőterek, fontosabb hatalmi központok helyét. Láthatjuk a szovjet csapatok karhatalmi alkalmazásának „Hullám” fedőnevű 1956. júliusi tervét.

A térképeken szereplő adatok igen nagy részletességgel mutatják be a forradalmi napok eseményeit, így a tüntetések útvonalait, a rádió- és a Szabad Nép (ma már nem létező) székháza előtt

elhelyezkedő tüntetőket. A harcok „pillanatait” az összecsapások dátumai, katonai erői, a sortüzek helyszínei rögzítik. Áttekinthetjük a szovjet csapatoknak a Szovjetunióból és Romániából Magyarországra irányított felvonulási útvonalait, csakúgy, mint az országon belüli mozgásait. Fő- és részlettérképek szemléltetik a budapesti felkelő csoportok helyét a különböző időpontokban, lebontva az egyes harcokcsik, ágyúk, barikádok részleteiig. Képek és szalagfeliratok érzékeltetik a harcok pillanatnyi állását, a nagyobb összecsapásokat, az egyes objektumok elfoglalásának időpontját. Tanulságos a különböző (magyar és szovjet) katonai alakulatok felvonulásának és betetésének bemutatása, ismét csak az egyes felkelő csoportok tevékenységi körzetéig „felnagyított” részletességgel. Láthatunk harcokcsi felvonulási visszatekintést egy résztvevőtől és repülőtereket, ahol a legfontosabb események lejátszódtak (a budapesti Köztársaság térnél, Tökölön, a Kilián laktanyánál stb.). Felismerjük az előtűnt városok fontosabb megmozdulásai (összecsapások, sortüzek, nagyobb harci erők fellépése) is az október 26-27-i napokon.

A szerkesztők 12 lapot szántak a leverés, megtorlás és a későbbi tiltakozások eseményeinek. Érzékelhetjük a külföldi intervenció helyszíni fellépéseit, a későbbi tüntetéseket és a szomszédnépek szolidaritását is. Térképek mutatják be a Nagy Imre-csoport útvonalait a budapesti jugoszláv követségtől Snagovig. Térképi képet kapunk a külföldre távozó menekültek számáról, arányáról, valamint indulási és emigrációs helyükről.

Mindezeket a térképeket egykorú fényképek egészítik ki, oldják fel, teszik még átélhetőbbekké. A megrázó képek (kilőtt tankok, repülőgéproncok, romos utcakép) között néhány mostanit is találunk (Széna tér, hősi emlékmű, Nagy Imre budapesti síremléke, szolidaritási kép), amelyek a kibontakozást villantják fel.

Az atlasz kivitelezésére terve igazi, felkészült és témájukat becsülő térképészek munkáját láthatjuk. Elsősorban a névrajz, a feliratozás és a színezés az, ami jó esztétikai benyomást kelt. Ez különösen az alaptérképek visszafogott, pasztel színeiben és az eseményekhez csatolt térképi feliratokban nyilvánul meg. Elismerésre méltó a térképek áttekinthetősége, továbbá a mellék- és kiegészítő térképek al-



A Corvin köz (az atlaszban színes)

kalmazása. Kitűnnek az atlasz képét változatosabbá tevő korabeli térképek. Többszínűvé teszik a térképi ábrázolást a néhány helyen alkalmazott négyzetes és az oszlop-diagramok. Talán csak egy kifejező atlasz-címlap hiányolható.

Az olvasó számára kevésbé ismert idő-, katonai egység- és statisztikai adatok megjelentetésért és összegyűjtésért elismerés illeti a történész-szerkesztőt Horváth Miklós professzort, de a nagy számú közreműködőt is.

A fényképek válogatása is a szerkesztőjét dicséri; sikerült megfelelő, a térképi helyhez illeszkedő és az eseményeket jól kifejező anyagot összeállítania.

A grafikát és a fényképeket jól egészíti ki az a különálló háromoldalas szöveg, amely a térképeken ábrázolt legfontosabb események megértését és kronológiáját nyújtja.

Ez az atlasz a múlttól, de a mának szól, azért, hogy a jövő szebbé tételére ösztönözzön. A dicső múlt szereplőiről a borús jelen megélőiehez beszél egy biztató jövő reményében.

## HIVATKOZÁS

*Horváth Miklós–Márton Mátyás–Mosonyi László szerk.: 1956 Eseményei 56 térképen és képeken – történelmi atlasz. Kiadja a HM Térképészeti Közhasznú Társaság, Bp. 2006. 36 oldal. (Historical Atlas about Hungarian Revolution in 1956)*



*Fiatalok a szabadságért*

## Historical Atlas about Hungarian Revolution in 1956

*Karsay, F.*

### Summary

The Hungarian cartographers produced an atlas with pictures on the occasion of the revolution's halfcentenary. The article – with a recension – gives an appreciation of the historical war of independence.



*Megindul az élet a környéki harcok után*